

Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi

SUSBİD

YIL: 2022

Journal of Social Sciences Institute

CİLT: 10

SAYI: 1

Makale Adı /Article Name

TÜRKİYE'DE SİYASAL OTORİTERYANİZMİN
ÖNCÜL BİR ÖRNEĞİ OLARAK DEMOKRAT
PARTİ'NİN İKİ SEÇİM ARASI YÖNETİM
PERFORMANSI (1954-1957)

INTER-ELECTION MANAGEMENT
PERFORMANCE OF THE DEMOCRATIC
PARTY AS A PIONEER EXAMPLE OF
POLITICAL AUTHORITARIANISM IN
TURKEY (1954-1957)

Yazar

Bahattin ÇELİK

Sosyal Bilimler Enstitüsü YL Öğrencisi, e-mail: baha_baha56@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-7675-180X

Yayın Bilgisi

Yayın Türü: Araştırma Makalesi

Gönderim Tarihi: 09 Mayıs 2022

Kabul Tarihi: 30 Mayıs 2022

Yayın Tarihi: 30 Haziran 2022

Kaynak Gösterme

Çelik, B. (2022). Türkiye'de Siyasal Otoriteryanizmin Öncül Bir Örneği Olarak Demokrat Parti'nin İki Seçim Arası Yönetim Performansı (1954-1957), *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10 (1), s.103-113.

DOI: 10.53586/susbid.1114411

Not: Yazar bu çalışmada Etik İznine gerek olmadığını beyan etmiştir.

Öz

Bu araştırmanın amacı, kaynaştırma öğrencilerinin empatik eğilim düzeylerinin öğrencilerin demografik özellikleri açısından incelenmesidir. Betimsel tarama modelinin kullanıldığı araştırmanın örneklemini 2021-2022 eğitim öğretim yılında Ankara'da öğrenimini sürdüren 812 ortaokul öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmada gerekli veriler, Genel Bilgi Formu, KA-Sİ Çocuk ve Ergenler İçin Empatik Eğilim Ölçeği ile toplanmıştır. Verilerin analizinde ise betimsel istatistikler ile t-testi ve ANOVA kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, öğrencilerin bilişsel empati düzeylerinin duygusal empati düzeylerine göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Kaynaştırma öğrencilerinde cinsiyet değişkenine göre empatik eğilim düzeyine bakıldığında ise kız öğrencilerin empatik eğilim puan ortalamalarının erkek öğrencilerin empatik eğilim puan ortalamalarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir. Araştırma bulguları engel türüne göre incelendiğinde, hafif düzey zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin bulunduğu sınıflarda empatik eğilim düzeylerinin diğer engel türlerine göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Anne eğitim düzeyi yüksek olan çocukların empatik eğilim düzeylerinin daha yüksek olduğu görülürken, baba eğitim düzeyi değişkenine göre çocukların empatik eğilim düzeyleri arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılaşma bulunamamıştır. Okul dışı sosyal, sanatsal, sportif, kültürel faaliyetlere katılım gösteren öğrencilerin empatik eğilim düzeylerinin katılmayan öğrencilere göre anlamlı ölçüde daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kaynaştırma Öğrencileri, Normal Gelişim Gösteren Öğrenciler, Empatik Eğilim, Ortaokul

Abstract

The aim of this study is to examine the empathic tendency levels of inclusive students in terms of their demographic characteristics. 812 secondary school students studying in Ankara in the 2021-2022 academic year comprise the sample of the study, in which the descriptive survey model was used. Data required in the research was collected with General Information Form, KA-Sİ Empathic Tendency Scale for Children and Adolescents. In the analysis of the data, descriptive statistics and t-test and anova were used. As a result of the research, it was seen that the cognitive empathy levels of the students were higher than the emotional empathy levels. When the level of empathic tendency in inclusive students is examined according to the gender variable, it is seen that the empathic tendency point averages of female students are significantly higher than the empathic tendency point averages of male students. When the research findings were analyzed according to the type of disability, it was concluded that the levels of empathic tendency were significantly higher in the classes with mild intellectual disability students compared to other types of disability. While it was observed that the empathic tendency levels of the children with higher maternal education level were higher, there was no statistically significant difference between the empathic tendency levels of the children according to the father's education level variable. It was concluded that the empathic tendency levels of the students who participated in social, artistic, sportive and cultural activities out of school were significantly higher than the students who did not participate.

Keywords: Inclusion Students, Normally Developing Students, Empathic Tendency, Secondary School

GİRİŞ

Üçüncü Menderes Hükümeti, 1954 seçimlerinde elde ettiği büyük başarının ardından, daha önce giriştiği birtakım iç ve dış politik faaliyetleri sürdürme imkânını bulmuştur. Büyük ölçüde seçim sistemindeki çoğunluk esasına dayanan DP üstünlüğü, meclisteki aritmetik üstünlüğü de beraberinde getirmiş ve bu durum, iktidar- muhalefet ilişkilerine orantısız bir güç mücadelesi görünümünü katmıştır. Muhalefet grupları karşısındaki üstünlüğünü korumak için parlamentodaki sayısal çoğunluğunu kullanmaktan geri durmayan DP yöneticileri, zaman zaman bu üstünlüğü baskı aracı olarak da kullanmışlardır. 1954 genel seçimlerinde DP karşısında seçime giren Osman Bölükbaşı liderliğindeki Millet Partisi’nin Kırşehir’de başarılı olması Kırşehir’in ilçe statüsüne düşürülmesine, Malatya’da CHP adaylarının seçimi kazanması ise Adıyaman’ın Malatya’dan ayrılarak vilayet olması ile sonuçlandı (Topçu, 1994, s. 70). DP’de muhalif unsurlara karşı hükümete cezalandırma ve sindirme imkânı tanıyan bir dizi kanunla hazırlık sürecine girmiştir (Demir, 2010, s. 102).

1954 seçimlerinde DP’nin antidemokratik yollara başvurarak muhalefeti güçsüzleştirdiği de iddialar arasındaydı. Bu iddiaların yarattığı tepki ortamında CHP dışında kalan muhalefet partililer 7 Kasım 1954 tarihinde yapılan muhtarlık seçimlerine, DP’nin 2 Mayıs genel seçimleri sonrasındaki muhalefete karşı takındığı tavırdan duydukları rahatsızlığı ileri sürerek katılmadılar. Birçok yerde DP iktidarı tarafından usulsüzlükler yapıldığı iddia edildi fakat tüm bu yapılanlar muhtarlık seçimlerinin bir kez daha DP’nin CHP’ye karşı üstünlüğü ile sonuçlanmasını değiştirmede (Erer, 1963, s. 245).

Basında çıkan usulsüzlük haberleri Mecliste de tartışılmıştır. CHP lideri İsmet İnönü’nün bu konudaki suçlamalarına Hükümet adına cevap vermek üzere kürsüye çıkan Menderes şu açıklamaları yapmıştır;

İsmet İnönü *vicdanlarımızın huzurunda kâh melekane, peygamberane bir üslup ile kâh profesyonel bir caninin soğukkanlılığı ile...* ifadelerini kullanınca Meclis karıştı. Sözü 1946 seçimlerinden başlatan Menderes, *Paşanın arzusu 1946 seçimlerinin üzerine sünger çekmektir. Hakikatleri tağyir etmek, tarihi değiştirmek istiyor. Fakat 1946 seçimleri ömrünün sonuna kadar kendisini takip edecektir.* Ayrıca İnönü’yü seçimler konusunda yalan söylemekle itham eden Menderes; *Türk milletinin kahhar sillesi dünkü müstebiti bugünün hürriyet kahramanı haline kalbetti* diyerek eleştirilerini ağır sözlerle devam ettirmiştir (TBMM Zabıt Ceridesi, D.10, I.4, C.II, s. 77-83).

Menderes’in konuşmasını müteakip ikinci kez kürsüye çıkan İnönü, şahsına yönelik kullanılan ağır ifadeleri şu sözlerle eleştirdi; *Öyle tecavüz kelimeleri kullanıyorlar ki, o kelimeleri size iade ediyorum deseniz, bu dahi mahkeme karşısında bugünkü kanunlarla suçtur. Menderes’in muhakemesi, sinirlerinin bozulmuş olmasından kaynaklanmaktadır. Bu düşmanlık politikasından vazgeçmek lazımdır. Başvekil, düşmanlık politikasını bir siyaset olarak terk ettiği zaman memlekette münasebetler, vatanda huzur ve sükûn çok kuvvetlenir* (TBMM Zabıt Ceridesi, D. 10, I.4, C. II, s. 86-87).

DP’NİN OTORİTERLEŞMEYE DÖNÜK UYGULAMALARI

DP, 2 Mayıs 1954 tarihinde yapılan seçimlerde elde ettiği büyük başarının ardından vahamete kapılarak kendisine yöneltilen eleştirilere karşı zaman zaman sert tedbirler alarak demokratik olmayan birtakım işlere girişmiştir. 30 Haziran 1954 tarihinde muhalefet partilerinin haklarının kısılmasını öngören kanunun kabulünden sonra bu kez de hükümete yüksek yargıçların görevine son verme yetkisini veren bir düzenleme getiriliyordu (Ahmad, 1976, s. 125). Muhalefetin yoğun tepkisine neden olan bu düzenleme hükümetin kararlı tutumu sayesinde uygulamaya konmuştur.

Hükümetin, emeklilik kanunu ile ilgili yapmış olduğu düzenleme sonucunda üniversiteler ve yargı mensupları üzerine uygulanan baskıya ek olarak gazetecilere ağır hapis cezalarının verilmeye başlanması da bu döneme denk gelmektedir. 23 Eylül 1954’te üç gazeteci ağır cezalara çarptırılmıştır. Hüseyin Cahit Yalçın, 26 ay hapse mahkûm olmuştur. Cemal Sağlam, 65 ay hapis ve 9.332 lira ağır para cezasına hüküm giydi. 17 Kasım 1954’te, Millet gazetesi’nin sahibi Fuat Arna, sekiz ay hapse mahkûm oldu. 24 Kasım’da ise yazar Bedii Faik, tutuklandı. 1 Aralık 1954’te gazeteci H. Cahit Yalçın cezaevine sokuldu. Muhalefet kanadından gelen sert eleştiriler sonrasında hükümet geri adım atarak Bedii Faik konusunda açtığı davayı

geri çekti ancak H. Cahit Yalçın’ın tutukluluğunu hemen geri çekmediler. Celal Bayar’ın üç ay sonra af yetkisini kullanmasıyla H. Cahit serbest bırakılmıştır (Eroğul, 2003, s. 168).

27 Haziran 1956 tarihli *Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Hakkındaki Kanun* ise, seçim, çalışmaları dışında siyasi örgütlerin açık hava gösterileri yapmasını yasaklıyor, bildirim yönteminden izin sistemine geçerek kapalı salon faaliyetlerini en büyük mülki yetkilinin iznine bağlı kılıyordu. Düzenlemeye göre mülki amire en az 48 saat önceden haber verilmeliydi. İzinsiz toplantı ve gösteri yürüyüşü yapılmasında ısrar edilmesi halinde, kalabalığın dağıtılması için hedef göstermeksizin ateş açtırma hakkı da, mülki idare amirine tanınmıştır (Demirel, 2011, s. 250). Bu kanunun yürürlüğe girmesinin ardından yaşanan bir olay muhalefete yönelik izlenen sert tavrı net olarak ortaya koymaktadır. 1955 yılının yaz aylarında Karadeniz turuna çıkan CHP Genel Sekreteri Kasım Gülek, Sinop’ta tevkif edilerek İstanbul’a getirilmiş ve bir gün süreyle hapiste kalmıştır. 1956 yazında Rize’de dükkân çalışanlarının elini sıkması, gösteri ve toplantı faaliyeti sayılarak 6 ay hapse mahkûm oldu (Akşin, 2012, s. 125-145).

9 Mart 1954 tarih ve 6334 sayılı kanun ile basının iktidara ve hükümetin icraatlarına ilişkin eleştiri sınırları oldukça daraltıldı. 2 Mayıs 1954’te “İspat Hakkı Önergesi” meclise sunularak sorumluluk sahibi olan kişilere isnat edilen suçların ispatına imkân tanınması talep edildi. Özellikle basında yayınlanan pek çok isnadın ispatı, hükümetin denetimini kolaylaştıracaktı. Fakat Menderes, önerenin yasalaşmasına izin vermemiştir (Demir, 2010, s. 122). 19 DP’li milletvekilinin “İspat Hakkı” önermesini vermesi, parti içi demokrasinin sınırlarının ne olacağı meselesi üzerinde Menderes ve parti içi muhalefet arasında bir güç gösterisi hüviyeti taşıyordu. Menderes, ispat hakkı talebinin, kendisinin parti içindeki gücünün sınırlarını denemeye dönük CHP tarafından da desteklenen bir eylem olduğunu iddia etmiş ve önergeyi verenlerden 9’u partiden ihraç edilirken, kalan 10 kişi de istifa etmişlerdir (Babaoğlu, 2017). Çatışma, Menderes’in üstünlüğü ile bitmiştir ancak sonuçları da oldukça tartışmalı sayılmalıdır (Zürcher, 2010, s. 337).

7 Kasım 1954’te uygulanan muhtarlık seçimlerinde de DP % 73.97 oy alarak 53.963 muhtarlık elde ederken, CHP ise aldığı % 15.68 oy ile 11.438 muhtarlık kazanmıştır (Aydın Tarihi, S. 252., Kasım 1954). Bu sonuçlar Başbakan Menderes’in parti içindeki kudretini aşamalı bir şekilde arttırmasında önemli bir faktör olmuştur. Bunun üzerine muhalefet partilerinden CMP 3 Ağustos 1955 tarihinde yayınladığı bir bildiriye, belediye seçimlerinde yer almayacağını açıkladı (Ulus, 4 Ağustos 1955).

Yerel seçimlerin muhalefet partilerince boykot edilmesi, hükümete yakın olan Zafer gazetesinde şiddetle eleştirilerek, *Buna muhalefet değil, sadece hıyanet denir. Muhalefetin tuttuğu yol...komünist propagandasının uygulaması (dır)* şeklinde yorumlandı (Zafer, 14 Ağustos 1955). 13 Kasım 1955’te yapılan yerel seçimlere katılma oranı, muhalefetin boykotu nedeniyle % 37.12’de kalmıştır.

MALİ BUHRAN VE SONRASI

DP’nin ilk iktidar döneminde izlediği ekonomi politikasının sağladığı rahatlık ve yaşam standartlarında gözlenen refah tablosu 1954’ten sonra yerini sıkıntılı bir döneme bırakmıştır. Özellikle 1950-1954 arası dönemde izlenen liberal anlayışa dayanan ekonomi politikası ve yapılan kanuni düzenlemeler sayesinde ülke genelinde yatırımlar yaygınlaşmış, yabancı sermaye oranında artış gözlenmiş ve fiziki altyapı yatırımları da hız kazanmıştır. DP, gerek parti programında, gerekse söylemleri ile devletçiliğin karşısında olmuştur. Özellikle 1950 seçim kampanyasında devlete ait iktisadi kurumların özel sektöre satılacağını her fırsatta vurgulamıştır. Ne var ki en fazla kamu yatırımı DP iktidarı döneminde yapılmıştır. Bu arada özel kesimi özendirici çeşitli tedbirlerle destekleme politikası da uygulanmaya devam ediyordu. Böylece DP’nin bu döneminde devlet ekonomide hem kamu, hem de özel kesime yönelik bir politika uygulamaktaydı (Çavdar, 2000, s. 58). DP’nin ilk iktidar yıllarında sergilediği iktisadi başarı esasında demokrasi çabalarının bir sonucu olarak doğmuştur. Dış krediler ile ABD yardımlarının yardımıyla meydana gelen konjonktürün ilk safhasında, endüstri genişleyerek makineleşme sebebiyle açıkta kalmış olan tarım işçilerine yeni iş imkânları sağlanabildi. Bu arada ziraat alanında traktör ve diğer makinaları kullanan toprak maliklerinin ithal edilen yedek mamullere olan bağımlılıkları devamlı bir hale girdi (Karpat, 1996, s. 331).

DP’nin ekonomi politikasının en önemli karakteristik özelliği, yabancı sermayeye olan bağımlılık ve bu yönde izlenen para politikaları idi. Ne ki, Menderes Hükümeti, devletin sadece yerli sermayeyle kalkınamayacağını farkındaydı. Bu yüzden, dışarıdan gelecek yatırımların Türkiye’ye akmasını kolaylaştırmak ve teşvik etmek için *Yabancı Sermaye Yatırımlarını Teşvik Kanunu* kabul edilerek Türk ekonomisi canlandırılmaya çalışıldı. Böylece, tek partili yıllarda özel girişimin zararına sonuçlar doğurduğu ileri sürülen engeller kaldırılmış (Baytal, 2007, s. 545-567) ve yabancı yatırımcılar birbiri ardına Türkiye’ye gelerek çeşitli yatırımlar yapmışlardır.

1950’den sonra tarımda makineleşme Türkiye’nin bir tahıl ihracatçısı niteliği kazanmasını sağlamıştır. Dört yıllık süre zarfında (1950-1954 arasında) Türkiye’nin yılda % 13’lük gibi oldukça anlamlı bir iktisadi genişleme sağlanmasında tarımın etkisi son derece yüksektir. II. Dünya Savaşı’nın ardından Avrupa’da artan gıda ve hammadde talebi Türkiye’nin bu alanlardaki ihracatını arttırmıştır. Ayrıca 1950-1953 yılları arasında uygun hava ve yağış koşulları sayesinde tarımsal üretim artmış ve kırsal bölgelere gözle görülür bir para akışı başlamıştır. Öte yandan, dört yıl içinde, 1950-1953 arası dönemde Türkiye, yılda yüzde 13’lük görülmemiş bir ekonomik büyüme yaşamıştır.

Ne yazık ki bu gelişmelerin altyapısı hayli zayıftı ve böylelikle, gerileme yaşanması mukadderdi. Söz gelimi, gıda ürünleri ve pamuk üretimi gelişmiş teknikleri değil, sadece tarım alanlarında elde edilen artışı temel alıyordu. 1954’te ekonomi büyüme oranının yüzde 9,5’e düşmesiyle birlikte resesyon belirtileri ortaya çıkmaya başladı. İyi yılları zor yıllar izledi ve özellikle 1956-1959, yılda yüzde 18 fiyat artışıyla tırmanan bir enflasyonla belirlendi. Bu arada ekonominin büyüme oranı, nüfus artışı oranını pek karşılamayan yüzde 4 gibi vasat bir düzeye inmiştir (Ahmad F. , 2009, s. 141).

1954 seçimlerinin ardından, iktisadi hayatta arzulanan amaçlara ulaşamadığı gibi tam tersine tehlike çanları çalmaya başlamıştır. Tehlikenin ilk emareleri dış ticareti önceleyen DP Hükümeti’nin bu siyasetini hayata geçirmeye dönük elverişli koşulların 1954 yılındaki Kore Savaşı’ndan yerini daha zor bir ortama bırakması ile gözlenmiştir. Savaş Türkiye’nin geleneksel ihraç ürünü olan tarımsal ürünlere olan talebi ve buna bağlı olarak tarımsal ürünlerin dünya piyasalarındaki fiyatlarını arttırmışken, savaş sonrası koşulların hem talebi hem de fiyatların düşmesi sonucunu beraberinde getirmiş olmasıdır (Ahmad F. , 2009, s. 168). Bu durumun ekonomik hayata etkileri son derece ağır olmuştur. Öte yandan 1954 yılının ardından döviz darboğazı nedeniyle DP’nin kuruluşundan itibaren her fırsatta ifade ettiği liberal ilkelere kısıtlama getirildi. Özellikle ithalatı kısıtlayıcı tedbirler alındı. Şeker ve çimento istihali için Türkiye’de tesis kurmaya ve işletmeye imkân sağlandı. Bundan böyle sanayi kesiminde devlet de rol oynamaya başlamıştır.

Bu dönemde uygulanan ekonomi politikası büyük ölçüde ucuz kredi olanakları ve devlet yardımları sayesinde yürütülürken çoğu zaman uzak görüşlü olunamamış, ülkenin üretim kapasitesinde uzun vadeli iyileştirmelerden çok, yüksek büyüme seviyesi hedeflenmişti. Zaman zaman, Demokratların kalkınmayı büyümeyle karıştırdıkları söylenmiştir. Ancak onların siyasetini büyük oranda, DP’ye oy veren taşra kesiminin sıradan kanaatleri belirliyordu. İkincisi, başta Menderes olmak üzere, DP liderlerinin ekonomik planlamadan anladıkları devletçiliğin zararlıydı ve ekonomik planlamaya ilişkin her şeyden kaçınıyorlardı. Hatta Menderes, planlamanın komünizmle eş anlamlı olduğunu söyleyerek, bu tür yaklaşımları alenen ve şiddetle eleştirmiştir (Zürcher, 2010, s. 329).

Muhalefet partileri, ekonomideki kötü gidişatı iç politikada başarılı bir şekilde kullanarak Meclis çatısı altındaki konuşmalarda ve basına verdikleri beyanlarda iktidarı köşeye sıkıştırmışlardır. Bu dönemde bütçe açığının had safhaya ulaşması da eleştirilen konular arasındaydı. 1953 yılında 382,1 milyon lira olan ticaret açığı 1954’te 401,6 milyona yükselmiştir. İstanbul Ticaret Odası’nın verilerine göre İstanbul için 1950’de 100 olan hayat pahalılığı endeksi 1954’te 129, 1955 yılı itibarıyla de 143 olarak gösterilmiştir. Bu dönemde gazeteler, dükkânların önünde biriken kuyrukların ve karaborsaya düşen ürünlerin haberlerini yapmamaları için baskı altına alınmıştır (Lewis, 1974, s. 147).

Ekonomideki kötü gidişi işaret eden göstergelerin yarattığı panik ve ümitsizlik ortamında DP Hükümeti, çareyi Amerikan yardımlarının artırılması için IMF düzeyinde yaptığı girişimlerle aradı. Ancak bu

girişimlerden de bir sonuç çıkmayacaktır. Üstelik Türk yetkililer, IMF’nin şiddetli eleştirileriyle karşılaşmışlardır. IMF’ye göre, Türkiye, bütçesini denkleştiremiyor, enflasyonla mücadele etmiyor, ihracat maddelerinin rekabet gücünü arttırmıyor, ekonomide istikrarı sağlamak için gerekli tedbirleri almıyordu (Milliyet, 12 Haziran 1955). Ayrıca, Amerikalı yetkililer, Dış İşleri Bakanı Zorlu’ya; Türkiye’nin barajlar, santraller, fabrikalar gibi, altyapı tesislerine yaptığı yatırımların da hesapsız olduğunu, bu hesapsızlığın yabancı borçlarla giderilemeyeceğini de bildirmişlerdir (Milliyet, 12 Haziran 1955). Bu dönemde, sanayi artık iş arzını karşılayamıyor, üretim tesisleri hammadde tedarik edemiyor, tarım aletleri için yedek parça bulunamıyordu. Diğer yandan belirli kesimlerin elinde toplanan zirai gelirler ekonomik bakımdan verimli sayılacak sahalara yatırılmıyordu. Bu gelirlerin büyük bir kısmı şehirlerde apartman, otomobil ve lüks sayılabilecek eşya satın almak için kullanılıyor, arsa spekülasyonu yolu ile büyük servetler elde ediliyordu. Tarım gelirleri vergiden istisna edilmiş olduğu için çiftçiler vergi ödemiyor, böylece kamu hizmetlerinin gerektirdiği masraflar endüstriye, endüstri işçilerine ve memurlara yükleniyordu (Karpat, 1996, s. 331). Buna ek olarak, para politikalarındaki enflasyonist tutum, sabit gelirli vatandaşların gelirlerinin erimesine yol açmış, bu durum da hükümete yönelik giderek artan bir hoşnutsuzluğa yol açmıştır.

KIBRIS MESELESİ

Yunanistan’ın 1954 yılında Kıbrıs sorununu ilke kez Birleşmiş Milletler gündemine taşımaya başarısı üzerine Kıbrıs sorunu uluslararası bir sorun haline gelmiştir (Xydis, 1968, s. 2). Kıbrıs Adası’ndaki Rumlar’ın kurdukları EOKA örgütü Ada’nın hâkimiyeti ele geçirmek ve ses getirmek amacıyla kanlı eylemler düzenlemiştir (Fırat, 2000, s. 23). Bu döneme kadar Türk hükümetleri ne hükümet programlarında Kıbrıs’a yer vermişler ne de iç politikada partiler arasında Kıbrıs ele alınan konular arasında yer almıştır. Ancak, bu durumun değişmesi, 1955 Ağustos’unda İngiltere öncülüğünde Kıbrıs sorununun görüşüleceği Londra Konferansı ve sonrasında Türkiye ile Yunanistan arasında yaşanacak olan birtakım gerginliklerle açıklanabilir.

Kıbrıs’ta Rumlar’ın başlattıkları taşkınlıklar nedeniyle Türkiye’de kamuoyu basının da öncülüğüyle Kıbrıs konusunda milli bir tutum geliştirmeye başlamış ve bu gergin ortamda *Kıbrıs Türk’tür Cemiyeti* ile *Türkiye Milli Talebe Federasyonu* açılarak çeşitli eylemlerle halkı Kıbrıs konusunda tavır almaya sevk etmiştir (Dosdoğru, 1993, s. 21-22).

DP yöneticileri ilk zamanlarda, Kıbrıs konusunda tepki vermekten çekinmelerine karşın, özellikle Londra’da toplanacak olan konferansa Türkiye’nin de davet edilmesinden sonra yaptıkları açıklamalarla Yunanistan’a ve Ada’daki EOKA terörüne yönelik sert açıklamalar yapmışlardır (Bil, 1976, s. 73).

Kıbrıs sorununun Türkiye’nin iç siyasi ortamını yoğun bir şekilde meşgul etmesi sebebiyle Adnan Menderes, kabinede bir değişiklik yapıp (Ulus, 28 Temmuz 1955) Dış İşleri Bakanı olarak atadığı Fatih Rüştü Zorlu’ya bir komisyon kurduarak Kıbrıs ile ilgili çalışmalara zaman kaybetmeden başlaması talimatını vermiştir. Böylelikle hem Kıbrıs ile ilgili Türk Hükümeti’nin resmi tutumu belirlenmiş, hem de bazı stratejiler geliştirilmiştir (Güven, 2005, s. 161).

1955’in Ağustos ayında Türkiye’deki politik gelişeler tam anlamıyla Kıbrıs sorununa kanalize olmuş durumdaydı. Basının da girişimleriyle ulusal bir meseleye dönüştürülen Kıbrıs konusunda bütün çevrelerin hassasiyetine muhalefet partileri de ortak olmuştur. CHP lideri İsmet İnönü, bu konuda hükümeti destekleyeceklerini 25 Ağustos 1955’te şöyle açıklamıştır:

Dış meseleler ve tehlikeler üzerinde, iktidarın muhalefetle işbirliği yapması usulü, bizde henüz teessüs etmemiştir. Onun için, tehlike zamanında yapabileceklerimizi acilen bildirmek isteriz. Kıbrıs’taki kardeşlerimizin can ve mallarını tehlikeden kurtarmak için, hükümeti gayretlerinde destekleyeceğiz. (Aydemir, 2006, s. 208) Ülke geneline hâkim olan iktisadi olumsuzluklar ve iktidarın muhalefet üzerindeki siyasi baskılarının büyük bir tepkiye sebep olduğu bir dönemde Kıbrıs sorununun ortaya çıkması, iç politik ortamı bir nebze yumuşatmıştır.

Londra Konferansı öncesinde Başbakan Adnan Menderes’in Liman Lokantası’nda (Babaoğlu, 2013) Yunanistan’ı hedef alan sert açıklamaları bütün kesimlerin olumlu tepkileriyle karşılanmıştır. Öyle ki,

Cumhuriyet gazetesi; *iktidar, muhalefet, efkârı umumiye yekpare bir vücut halinde Atina’nın yayılma arzuları karşısında dikilivermiştir* diye yazmıştır (Cumhuriyet, 28 Ağustos 1955).

6/7 EYLÜL OLAYLARININ BAŞLAMASI VE DP’NİN TUTUMU

Londra Konferansı’nın sonuçsuz bir şekilde dağılması ve Adada devam eden tedhiş faaliyetlerinin Adada yaşayan Türklere zor günler yaşatması, Türkiye’deki kamuoyunda milli duyguları büsbütün körtüklemiştir. Dönemin basın organlarında yer alan bazı haberlerde, tüm yurda hâkim olan havanın boğuculuğu yansıtılmıştır. Yeni Sabah gazetesinde yer verilen bir haber, Rumlara karşı tepkinin arttığı başlığıyla verilmiştir. Haberde ayrıca Nişantaşı’nda Stavro adındaki bir dükkân sahibinin feci şekilde dövülerek dükkân camlarının kırıldığı yazılmıştır (Yeni Sabah, 6 Eylül 1955).

6 Eylül 1955 tarihinde İstanbul’daki gergin hava zirveye ulaşmıştır. Aptullah Efendi Lokantasında Cumhurbaşkanı Celal Bayar, İstanbul Valisi ve diğer davetlilerle yemekte olan Menderes’e Selanik’teki Atatürk’ün evine bomba atıldığı haberi iletilmiştir (Demirel M. A., 6/7 Eylül 1955 Yassıada 6/7 Eylül Davası, 1995, s. 74). Başbakan Menderes, şok etkisi yaratan bu haberin hemen devlet radyosundan kamuoyuna bildirilmesi talimatını vermiştir. Daha sonra İstanbul Ekspres Gazetesi de olayı, *Atamızın evi bomba ile hasara uğradı* başlığıyla vererek Kıbrıs Türk’tür Cemiyeti Genel Sekreteri Hikmet Bil’in konu ile alakalı yaptığı; *Mukaddesata el uzatanlara bunu çok pahalı ödedeceziz. Cemiyet, hadiselerin inkişafına göre yeni ve mühim açıklamalar yapacak* ifadelerini aktarmıştır (İstanbul Ekspres, 6 Eylül 1955).

Sonuç olarak uzun zamandır devam eden toplumsal rahatsızlıklarla beraber basının Rumlara karşı var olan olumsuz duyguları körtükleyecek nitelikte haberlere yer vermesi ve bomba hadisesi nedeniyle İstanbul Ekspres gazetesinin çıkardığı ikinci baskının sokaklarda büyük bir etki yaratılarak satılması gerçekten de bardağı taşıran son damla olmuştur (Babaoğlu, 2013, s. 1365). İstanbul’da daha çok Beyoğlu, Şişli, Adalar, Kurtuluş, Osmanbey, Eminönü gibi semtlerde yaşayan Rumlar son yıllarda yüz yüze kaldıkları tepkinin son halkası sayılan 6/7 Eylül olaylarını şaşkın ve şok halinde karşılamışlardır. Elllerinde bayraklar ve Atatürk posterleriyle büyük halk kitlesi, *“Kıbrıs Türk’tür Türk Kalacaktır!”* diye tempo tutturarak saat 17.00’den itibaren başlayarak bir anda bütün İstanbul caddelerine yayılmıştır (Cumhuriyet, 7 Eylül 1955).

Helsinki İnsan Hakları İzleme Örgütü tarafından 1992 senesinde düzenlenen bir raporda 6/ 7 Eylül 1955 Olaylarına yer verilmiş ve ortaya çıkan maddi hasar şöyle ifade edilmiştir; 400 civarında dükkân yağmalanmış, 38 kilise yakılmış ve 35’i de saldırıya uğramıştır. 2 manastır, 2000 civarında ev yağmalanıp tahrip edilmiştir. Ayrıca 52 Rum Okulu tahrip edilmesi sonucunda kullanılamaz hale gelmiştir. Öte yandan Rumlara ait olan büyük mezarlıklardan biri de tahrip edilmiştir. Rapora göre, her ne kadar Türk yetkililer 3 kişinin öldüğünü ifade etseler de ortaya çıkan olaylar sonucunda 15 kişi hayatını kaybetmiştir. Raporda yer alan Dünya Kiliseler Birliğinin açıklamalarına göre ise zarar, 300 milyon dolar civarındaydı (Denying Human Rights And Ethnic Identity: The Greeks of Turkey, 1992, s. 10). Ortaya çıkan maddi zararın büyüklüğü ile alakalı dönemin basın organlarında farklı verilere yer verilmiştir. Vatan gazetesi zararın iki milyar dolar civarında olduğunu (Vatan, 9 Eylül 1955), Tercüman gazetesi ise İstanbul’da 300 milyon dolar değerinde zararın ortaya çıktığını yazmıştır (Tercüman, 10 Eylül 1955).

DP yöneticileri olayların yaşandığı gün Bakanlar Kurulu kararıyla sıkıyönetim ilan ederek sorumluların tutuklanacağını açıklamışlardır. Yapılan soruşturmalarda İstanbul’da 5.104 kişi tutuklandı. Ankara’da yakalananlar için verilen rakamlar 300 ila 469, İzmir’dekiler için de 50 ila 70 arasında veriliyordu (Güven, 2005, s. 31). Tutuklananların büyük bir çoğunluğu komünistliğiyle tanınan kimselerden oluşuyordu (Nesin, 2004).

Hükümet, 6/7 Eylül Olaylarından zarar gören vatandaşların zararlarının karşılanması için öncelikle yardım kampanyaları düzenlemiş ardından zararların tazmin edilmesi için de 05.05.1956 tarihinde bir kararname çıkarılmıştır (Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, 030.18.01/02.143.68.13).

Yaşanan olaylar, Hükümeti yıpratmak amacıyla muhalefet partileri tarafından kullanılmamıştır. Bütün kesimlerde hâkim olan düşünce Kıbrıs konusundaki milli menfaatler çerçevesinde şekillenmiştir. Olaylar karşısında Zafer gazetesinde Türkiye’nin karşı karşıya olduğu felaketin bertaraf edilebilmesi için hükümete

destek olmak gerektiği vurgulanmıştır (Zafer, 8 Eylül 1955). Muhalefete yakın olan Ulus gazetesinde ise gelişmelere daha ihtiyatlı yaklaşmış ve olaylar ele alınırken daha ziyade ulusal menfaatlere yer verilmiştir (Ulus, 12 Eylül 1955).

1957 SEÇİMLERİ ÖNCESİ İÇ POLİTİK GELİŞMELER

1954-1957 yılları arasında meydana gelen iç ve dış gelişmeler, iktidar partisi açısından oldukça zor bir dönem yaşanmasına neden olmuştur. Gerek ekonomideki kötü gidişat, gerekse de hükümetin uyguladığı genel baskı politikaları ülke çapında neredeyse bütün kesimlerde ciddi bir rahatsızlıkla sonuçlanmıştır.

Büyük ölçüde 1954 seçimlerinde DP’nin kazandığı sayısal üstünlükle alakalı olan bu baskılar zamanla entelektüel çevreler, basın, bürokrasi ve siyasi çevrelerin hükümet karşıtlığında buluşmasına yol açmıştır. DP, 1954 seçimlerinde elde ettiği siyasi başarının, ülke yönetimiyle ilgili alacağı kararlarda yegâne karar verici konumunda bulunması hakkını verdiği şekilde yorumlayarak Demokrat Parti dışındaki çevreleri yok saymıştır. 1950 seçimleri öncesinde muhalefet konumundaki DP her fırsatta seçim güvenliğinin olmayışı, siyasi engeller ve yürürlükteki seçim kanununun demokratik olmadığıyla ilgili şikâyetlerini açıklayarak milletin arzularının ancak demokratik bir seçim kanunuyla mümkün olabileceğini iddia etmiştir. Ne var ki, iktidar partisi konumuna geldikten sonra DP’nin geçmiş yıllarda seçim mekanizmasıyla ilgili hassasiyetlerini dile getirmekle demokrasiyi ve seçim geleneğini geliştirme amacıyla olmadığı, ülkedeki siyasi gücü eline aldıktan sonra kendi yararına birtakım düzenlemeler yapmasıyla anlaşılmıştır (Sütçü, 2011).

DP Hükümeti, sandıktan aldığı güçle sergilediği uzlaşmaz, katı ve hoşgörüsüz yönetimi neticesinde karşındaki muhalefet cephesini oldukça genişletmişti. Artık Menderes ile İnönü arasındaki siyasi rekabette İnönü tarafı güç bakımından daha da ağır basmaya başlamıştı. Zira Menderes’e karşı muhalefet, sadece İnönü ve rakip partilerden değil, kendi partisi içerisinden, basın ve bürokrasi de dâhil pek çok kurumdan gelmekteydi (Demir, 2010, s. 141). DP yöneticileri karşılarında buldukları geniş muhalefet cephesini tehlikeli bularak yaşanan siyasi tıkanıklığın ancak seçim yoluyla, halkın yardımıyla çözülebileceğine inanmışlardır.

Başbakan Menderes, seçimlerin erken yapılacağından ilk kez 25 Mayıs 1957 tarihinde Sivas’ta söz ederek *serbest seçim rejimi bütün şartları ve icapları ile tahakkuk etmiştir. Seçimler de yakındır. Şayet onlar haklı, biz hatalı isek millet reyi ile neticeyi tespit ederiz ve şeriatın kestiği parmak acımaz* (Zafer, 27 Mayıs 1957) ifadelerini kullanmıştır. Daha önce 1958’in yaz aylarında yapılması planlanmış olan seçimlerin 27 Ekim 1957 tarihinde yapılmasına karar veren TBMM, 11 Eylül 1957 tarihinde kendini dağıtma kararı almıştır (Karpaz K. H., 2011, s. 97). Ancak TBMM, çalışmalarını tamamlamadan önce seçim kanununda bir dizi değişiklik yaparak muhalefetin aleyhine olacak bir takım faaliyetlerde bulunmuştur.

27 Ekim’de yapılacak olan seçimlerde DP iktidarına son verme amacıyla olan bütün siyasi partiler (CHP, HP, CMP) seçimlere ortak listelerle girip koalisyon yapma kararı almışlardır. İsmet İnönü’nün liderliğinde başlayan partiler arasındaki işbirliği çalışmaları için üç partinin yetkilileri 12 Ağustos’ta bir araya gelerek seçim görüşmelerine başlamışlardır (Ulus, 14 Ağustos 1957). Üç muhalif parti, izleyecekleri seçim stratejilerinden iktidarda yapacakları icraatlara kadar anlaştıkları pek çok konuyu kamuoyuyla paylaştılar. Hatta öyle ki, genel kurullarından işbirliği için zaruri olan yetkiyi de almışlardı (Demir, 2010, s. 143). Muhalefet Partilerinin seçimde uygulayacakları güç birliği planı kısa zaman sonra başarısızlıkla sona erecektir. Zamanla, parti liderlerinin birbirlerine karşı duydukları güvensizlik, planlanan işbirliğini henüz başlamadan sona erdirmiştir. Bununla birlikte DP hükümetinin seçim kanununda yapmış olduğu birtakım değişiklikler de bu planı engellemiştir.

Seçim Kanunu’nda yapılan düzenlemelerle; muhalefet partilerinin ortak listelerle seçime girmeleri oldukça zorlaştırılmıştır.¹¹ Eylül 1957 tarihinde yapılan değişikliklerle, partiler, seçim bölgelerinde seçilecek olan milletvekili sayısına denk olacak sayıda aday listesi hazırlamakla sınırlandırıldılar. Ayrıca bu kurala uymayan partiler bütün seçim bölgelerinde seçimi kaybetmiş sayılacaklardı. Öte yandan, bir partiden adaylığını bildirmiş olan biri, başka partiden veya bağımsız olarak aday olamıyordu. Bu düzenlemelerle

ayrıca partisinden 6 ay öncesine kadar istifa etmiş olan kişiler de milletvekili adayı olamıyorlardı (Sütçü, 2011, s. 352). Yapılan bu düzenlemelere halkın tepkisi gecikmemiştir. Başta İstanbul ve Ankara olmak üzere her yerde bu gelişmeye duyulan tepki ortaya konmuştur. Bazı yerlerde polis göz yaşartıcı gaz kullanmak suretiyle gösterileri önlemiştir. Buna ek olarak, seçim güvenliğinin sağlanması için yoğun güvenlik önlemleri alınmıştır (Lewis, 1974, s. 149).

Cumhuriyet Halk Partisi’nin bu şartlar altında seçimleri boykot edip etmeyeceği tartışılırken, Trabzon’da bulunan İsmet İnönü; “Demokratik sistemde seçim mekanizmasının önemi ortadayken CHP, seçimlerden kaçmayacaktır.” açıklamasını yapmıştır (Sütçü, 2011, s. 342).

1957 SEÇİM ÇALIŞMALARI VE SONUÇLARI

Seçim yarışı dört siyasi parti arasında gerçekleşti. CHP, DP, HP ve CMP arasında başlayan seçim yarışı basın araçlarının etkili bir şekilde kullanılmasıyla oldukça iddialı söylemlerle geçmiştir. Yüksek Seçim Kurulunun gözetiminde gerçekleştirilecek olan seçimlerde 40.000 kişi için bir milletvekili toplamda da 610 milletvekili seçilecekti (Karpat K. H., 2011, s. 98).

Muhalefet partileri, siyasi ve iktisadi ortamı şekillendirecek bir dizi yeni kurum önerirken, iktidar ise seçim stratejisini tamamıyla kalkınma temasına hasretmişti. İstanbul, Ankara gibi büyük şehirlerde başlamış olan *İmar Hamlesi* propaganda faaliyetlerinin merkezinde yer alıyordu. Çeşitli tesislerin temel atma merasimleri veya açılış törenleri DP’nin tüm seçim kampanyası boyunca yer verdiği etkili olarak değerlendirilebilecek araçlardı. DP’nin sloganı ise; *Nurlu ufuklara Doğru*’du (Çavdar, 2000, s. 72).

Cumhuriyet Halk Partisi’nin politikaları doğrultusunda yayın yapan Ulus gazetesinde H. Cahit Yalçın, Hükümeti şu sözlerle eleştirmiştir: *Demokratik bir memleketin normal ve meşru durumunu cebir ve şiddet yoluyla değiştirmeye kalkmak ne kadar menfur ve zararlı bir yol ise, bu normal durumu hakka, kanuna, prensibe uymayan ve hiçbir demokratik ülkede misli görülmemeyen sözde “kanuni” çarelerle ihlal etmek de aynı derecede çirkin ve cezayı müstelzim bir suçtur* (Ulus, 18 Eylül 1957). CHP yönetiminin kurduğu seçim platformu daha çok, Hükümetin demokrasiyi tesis etme konusunda yaşadığı başarısızlığı, ekonomideki kötü gidişatı ve özgürlüklerdeki kısıtlamaları kullanarak Hükümeti köşeye sıkıştırmaya çalışmıştır (Karpat K. H., 1961). Hürriyet Partisi ise, sahip olduğu siyasi gücü abartarak tek parti rejimiyle hiçbir ilgisi bulunmayan adaylarla seçime gireceğini ilan etmiş ve özellikle Yeni Gün gazetesinde çıkan yazılarla hükümetin diktatörlüğe kaydığını iddia etmiştir (Karpat K. H., 1961, s. 441). DP ise, adalarını halkın sorunlarından anlayan yerel taşra eşrafından, toprak sahipleri ve meslek erbabı kimselerden seçerek parti politikalarına muhalif olan 124 kişiyi de aday göstermemiştir. Seçim yarışında DP, köylerin refah seviyesinin kendi iktidar dönemlerinde yükseldiğini, yatırımların arttığını toplumsal alanda da ekonomik ve sosyal devrim yaşandığını iddia etmiştir. Bu dönemde DP’nin izlediği siyaset anlayışı, ileriki yıllarda da Türk siyasetine miras bırakacağı sorunlara faydacı ve çıkarıcı yaklaşım tarzıydı (Karpat K. H., 1961).

Cumhuriyet Halk Partisi, sıkça kullandığı dini söylemlere yermeye başlayarak parti olarak İslam dinine yakın oldukları mesajını vermişlerdir. Şemsettin Günaltay, 1947-1949 yılları arasında Başbakanlığı süresince imam hatip okullarını açtığını açıklamıştır (Cumhuriyet, 12 Ekim 1957). Ancak din propagandasının artık seçmenlerin oy tercihini belirleyen etkili bir unsur olmaktan çıktığı bir döneme girilmiştir. Nitekim Elazığ’da Şeyh Kazım adında bir din görevlisini aday gösteren DP, CHP’nin aynı ildeki adayının ezanın Türkçe okunmasıyla ilgili düzenlemeyi yazmış olduğu bir makaleyle savunmuş olmasına karşın bu ildeki seçimlerde başarılı olamamıştır (Zafer, 8 Şubat 1957).

1957 Seçimlerinde ilgi çekici olan bir diğer konu da, gayrimüslimlerin İstanbul’da ağırlıklı olarak DP’yi desteklemiş olmalarıydı. 6/7 Eylül 1955’te meydana gelen yıkım olaylarından DP Hükümeti’nin sorumlu tutulmasına rağmen, azınlıklar oylarını DP’den yana kullanmışlardır.

DP, 1957 Seçimleri için giriştiği propaganda faaliyetlerinde daha çok iktidarın ilk yıllarındaki girişimlerine vurgu yaparak muhalefet kanadına yoğun bir şekilde eleştiriler yöneltmiştir (<http://hasanrua.wordpress.com/2009/05/10/demokrat-parti-1957-secimi-afisleri/>). DP azınlıklar lehine bir seçim kampanyası başlatmıştır. O zamana kadar seçim listelerinde üç büyük gayrimüslim cemaatten

birer aday yer alırken, bu kez ikişer kişi aday gösterilmiştir.¹ Özellikle İstanbul Valisi, cemaatlerin içinde yoğun bir seçim kampanyası yürütmüştür. Birden, İstanbul basınında Vali’nin gayrimüslim azınlıkların dini reisleriyle çekilmiş fotoğrafları yer almaya başlamıştır. Sonuç olarak DP, İstanbul’daki gayrimüslim azınlıkların yoğun olduğu seçim bölgelerinden 39 milletvekili kazanarak hedeflediği oy oranına ulaşmıştır. DP’nin bu seçimlerdeki çalışmalarında gayrimüslimlere yönelik yoğun bir propagandaya girişmiş olması, 6/7 Eylül olaylarının izlerini bir nebze de olsa silmeye çalışmasıyla açıklanabilir.

Seçim günü yaşanan bir gelişme demokrasiyle bağdaşmadığı için muhalefet partilerinin şikâyetlerine neden olmuştur. Seçimlerin yapıldığı gün radyo, öğle haberlerinden başlayarak bazı seçim sandıklarındaki sonuçları ilan etmeye başladı. Bunlar, seçmen sayısı az köylerden gelen sonuçlardı ve hemen hemen tamamına yakınında DP önde gidiyordu. İnönü’nün uyarıları karşısında Yüksek Seçim Kurulu bu tip haberlerin yayını yasakladı. Ama iş işten geçmiş, saat 16.00’yı bulmuştu.

Seçimler bir hayli gergin bir hava içinde geçti. Demokratlar, 4.407.000 oy elde ederek 610 milletvekilliğinden 424’ünü, muhalefet ise toplamda 4.758.000 oyla 186’sını kazandı. Bir başka ifadeyle, Demokratlar, muhalefetin tümünden 300.000 daha az oy almalarına rağmen yürürlükte olan seçim sistemi kendilerine Mecliste rahat bir çoğunluk sağladı (http://www.konrad.org.tr/secim/ayrinti.php?yil_id=3). Mevcut 610 milletvekilliği şöyle paylaşıldı: DP 242; CHP 178; CMP 4; HP 4. (Eroğul, 2003, s. 202)

Demokratlar 1957 Seçimlerinden sonra Mecliste oldukça ciddi bir muhalefet ile yüz yüze kaldılar. İki parti arasındaki münasebetlerin gergin olacağı, hükümet programlarını görürken Demokrat Parti’nin güçlüklerle karşılaşacağı en başından belli idi (Karpas K. , 1996, s. 202).

Seçim sonuçları ilan edildikten sonra Gaziantep, Kayseri, Giresun, Çanakkale ve Samsun’da şiddetli gösteriler düzenlendi. Sonuçlardan memnun olmayan kesimler resmi binalara saldırdılar (Eroğul, 2003, s. 202). Meclisteki varlığını güçlendiren muhalefet partileri, bu yeni dönemde iktidara arşı daha sert bir muhalefet anlayışı sergileyeceklerdir.

SONUÇ

1954 yılında yapılan genel seçimler sonucunda siyasi iktidarını güçlendiren DP, ülke yönetimi ile ilgili aldığı kararlarda geçmişe oranla daha otoriter yöntemlere başvurmuştur. Türk demokrasi tarihinde siyasi iktidarların en önemli meşruiyet kaynağı olarak gördükleri seçim mekanizmasına, DP’li yöneticiler tarafından da büyük bir kutsiyet atfedilmiştir. DP’li siyasetçiler, 1954 Seçimleri sonucunda kazandıkları başarıyı, kendileri dışındaki siyasi partiler ve diğer muhalefet çevreleri üzerinde baskı aracı olarak kullanmışlardır. Bu dönemde özellikle ekonomik göstergelerin de olumsuz bir eğilim göstermesi ve bunun sonucunda halk kesiminde artan hoşnutsuzluk kısa zamanda muhalefet çevrelerinin DP’ ye yönelik sert eleştirilerde bulunmalarına yol açmıştır.

Yunanistan’ın Kıbrıs sorununu Birleşmiş Milletler’e taşımasıyla uluslararası bir soruna dâhil olan Türkiye, bu sorun karşısında son derece hazırlıksız yakalanmıştır. Gerçek mahiyeti ile ilgili kesin sonuçlara ulaşamayan 6/7 Eylül 1955 Olayları nedeniyle son derece güç duruma düşen DP, Rum asıllı Türk vatandaşlarının olaylar sonucunda uğradıkları maddi zararları tazmin etmek ve manevi anlamda motivasyon ve telkinler konusunda muhalefet partileri dahil olmak üzere bütün kesimlerin desteğini arkasında bulmuştur. Yaşanan olayı milli bir mesele olarak değerlendiren başta İsmet İnönü olmak üzere muhalif çevrelerin büyük bir kısmı hükümete destek vermiştir. Ancak daha 6/7 Eylül Olayları ile ilgili yapılan meclis oturumlarında tahkikat açılması konusunda ayak direyen Adnan Menderes kendi partilileri dâhil olmak üzere geniş bir kesimin muhalefetiyle karşılaşmıştır.

¹ DP iktidarı boyunca Demokrat Parti sıralarında üç Rum milletvekili görmekteyiz: Ahileas Moshos: 1884 doğumlu hukukçu, Hristaki İoannidis: 1916 İstanbul doğumludur. Cemaatin önemli tüccarlarından biridir. Aleksandros Hacopoulos, 1911 İstanbul doğumludur. Hacopoulos eski bir öğretmen ve okul müdürüdür. (Zapyon kız Lisesi) Bkz. Samim Akgönül, **Türkiye Rumları, Ulus- Devlet Çağından Küreselleşme Çağına Bir Azınlığın Yok Oluş Süreci**, İletişim, İstanbul 2007, s. 212.

DP üzerindeki asıl baskı ve muhalefet, bozulan ekonomik dengelerin toplum genelinde ciddi rahatsızlıklar uyandırdığı 1955 yılından sonraya rastlar. DP iktidarının ilk yıllarında tarımsal üretimdeki patlama ve II. Dünya Savaşı yılları boyunca biriktirilen döviz rezervlerinin yatırıma dönüştürülmesiyle başarılan ekonomik büyüme ve refah ortamı, daha sonraki yıllarda izlenen enflasyonist politikalar ve dış yardımların azalmaya başlamasıyla yerini dış ekonomi dengelerindeki bozulmalara ve buna bağlı olarak toplumsal rahatsızlıklara bırakmıştır. Halkın iktidara karşı artan hoşnutsuzluğunu siyasi alana taşımak isteyen muhalefet partilerinin, 1957 Seçimlerine siyasi ittifak kurarak girme planları, DP’nin karşı bir hamleyle seçim sisteminde yaptığı değişikliklerle hayata geçirilememiştir. Seçim kanununda yapılan değişikliklerle siyasi konumunu 1957 Seçimleri sonucunda da koruyan DP, daha sonraki yıllarda ülke genelinde yaşanacak olan siyasi gerginlik ve çatışma ortamına davetiye çıkarmış oluyordu. Dönemin siyaset çevrelerinin, demokrasi sisteminde büyük bir yeri olan uzlaşma ve hoşgörü kültüründen önemli ölçüde yoksun olmaları, Türk siyasi hayatına politik çatışma ve zıtlasma olgusunu miras olarak bırakmıştır.

Kaynakça

- Ahmad, F. (2009). *Modern Türkiye’nin Oluşumu*. İstanbul: Kaynak Yayınları.
- Ahmad, F. (2009). *Modern Türkiye’nin Oluşumu*. İstanbul: Kaynak Yayınları.
- Ahmad, F.-B. T. (1976). *Türkiye’de Çok Partili Politikanın Açıklamalı Kronolojisi, 1945-1971*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Akşin, S. (2012). *Kısa Türkiye Tarihi*. İstanbul: İş Bankası Yayınları.
- Aydemir, Ş. S. (2006). *İkinci Adam C. II*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Babaoğlu, R. (2013). 6-7 Eylül 1955 Olaylarının Muhtemel Failleri Hakkında Bir Değerlendirme. *Jass*, 6(2), 1349-1371.
- Babaoğlu, R. (2017). İngiliz Belgelerinde Türkiye'nin Demokrasiye Geçiş Yılları: Demokrat Parti'nin Kuruluşu ve 1946 Seçimleri. *sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(10), 371-402.
- Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, 030.18.01/02.143.68.13*.
- Baytal, Y. (2007). 'Demokrat Parti Ekonomi Politikaları, 1950-1957. *Ankara Üniversitesi Atatürk Yolu Dergisi*, 545-567.
- Bil, H. (1976). *Kıbrıs Olayı ve İçyüzü*. İstanbul: Belde Yayınları.
- Cumhuriyet, 12 Ekim 1957*.
- Cumhuriyet, 28 Ağustos 1955*.
- Cumhuriyet, 7 Eylül 1955*.
- Çavdar, T. (2000). *Modernleşen Türkiye’nin Tarihi*. Ankara: İmge yayınevi.
- (D. 10, İ.4, C. II.). *TBMM Zabıt Ceridesi*.
- (D.10, I.4, C.II). *TBMM Zabıt Ceridesi*.
- Demir, Ş. (2010). *Duello, Menderes ve İnönü, Demokrat Parti’den 27 Mayıs’a Olaylar*. İstanbul: Timaş Yayınevi.
- Demirel, M. A. (1995). *6/7 Eylül 1955 Yassıada 6// Eylül Davası*. İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Demirel, M. A. (1995). *6/7 Eylül 1955 Yassıada 6// Eylül Davası*. İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Demirel, T. (2011). *Türkiye’nin Uzun On yılı, Demokrat Parti İktidarı ve 27 Mayıs Darbesi*. İstanbul: Bilgi Yayınevi.
- Dosdoğru, H. (1993). *6-7 Eylül Olayları*. İstanbul: Bağlam Yayınları.

- Erer, T. (1963). *On Yılın Mücadelesi*. İstanbul: Ticaret Postası Matbaası.
- Eroğul, C. (2003). *Demokrat Parti ve İdeolojisi*. Ankara: İmge Yayınevi.
- Fırat, M. M. (2000, Eylül). Türkiye’nin Kıbrıs Politikaları (1945- 1960). *Toplumsal Tarih*(81).
- Güven, D. (2005). *Cumhuriyet Dönemi Azınlık Politikaları Bağlamında 6/7 Eylül Olayları*. İstanbul: Tarih Vakfı.
- <http://hasanrua.wordpress.com/2009/05/10/demokrat-parti-1957-secimi-afisleri/>. (tarih yok).
- http://www.konrad.org.tr/secim/ayrinti.php?yil_id=3. (tarih yok).
- İstanbul Ekspres*, 6 Eylül 1955.
- Karpat, K. (1996). *Türk Demokrasi Tarihi*. İstanbul: Afa Yayınları.
- Karpat, K. H. (1961, June). The Turkish Election of 1957. *The Western Political Quarterly*, 14(2), 436-459.
- Karpat, K. H. (2011). *Türk Siyasi Tarihi, Siyasal Sistemin Evrimi*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Lewis, G. (1974). *Modern Turkey*. Newyork: Praeger Publishers.
- Milliyet*, 12 Haziran 1955.
- Milliyet*, 12 Haziran 1955.
- Nesin, A. (2004). *Salkım Salkım Asılacak Adamlar*. İstanbul: Adam Yayınları.
- Öymen, A. (2019). *Öfkeli Yıllar*. İstanbul: Doğan Kitap.
- Report, H. W. (1992). *Denying Human Rights And Ethnic Identity: The Greeks of Turkey*. New York.
- (S. 252,, Kasım 1954). *Ayın Tarihi*.
- Sütçü, G. (2011). 'Playing the Game of Democracy Through the Electoral Mechanism: The Democratic Party Experience in Turkey. *Turkish Studies*, 12(3), 341-356.
- Tercüman*, 10 Eylül 1955.
- Topçu, L. (1994). *Demokrat Parti’yi 27 Mayıs’a Götüren Nedenler*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Ulus*, 12 Eylül 1955.
- Ulus*, 14 Ağustos 1957.
- Ulus*, 18 Eylül 1957.
- Ulus*, 28 Temmuz 1955.
- Ulus*, 4 Ağustos 1955.
- Ulus*, 6 Ağustos 1955.
- Vatan*, 9 Eylül 1955.
- Xydis, S. G. (1968, June). The UN General Assembly As An Instrument Of Grek Policy: Cyprus, 1954-58. *the Journal of Conflict Resolution*, 12(2).
- Yeni Sabah*, 6 Eylül 1955.
- Zafer*, 14 Ağustos 1955.
- Zafer*, 27 Mayıs 1957.
- Zafer*, 8 Eylül 1955.
- Zafer*, 8 Şubat 1957.

Bahattin elik / Türkiye’de Siyasal Otoriteryanizmin ncl Bir rneęi Olarak Demokrat Parti’nin İki
Seçim Arası Yönetim Performansı (1954-1957)

Zürcher, E. J. (2010). *Modernleşen Türkiye’nin Tarihi*. İstanbul: İletişimYayınevi.